FLORA I FAUNA DE LES MEDES

COMUNITATS VEGETALS DE LES ILLES MEDES

Les Illes Medes, malgrat que estan situades a tan poca distància de la costa del Montgrí (a 900 m aproximadament hi ha l'illa grossa), tenen unes característiques molt originals si les comparem amb el litoral costaner. Com aquest són de naturalesa calcària i, per tant, l'aigua de la pluja s'hi escola de seguida sense que el sòl retingui la humitat; però aquest fenòmen augmenta a les illes pels forts vents que bufen per tots costats i fan que la vegetació sigui més pobre i xerofítica (adaptada a un medi sec) que a terra ferma. Una altra de les característiques importants és la influència de la salabror marina transportada pels vents i temporals que fa que la vegetació sigui fortament halòfila (adaptada a la sal), sobretot en la zona marginal de les illes i dels penya-segats.

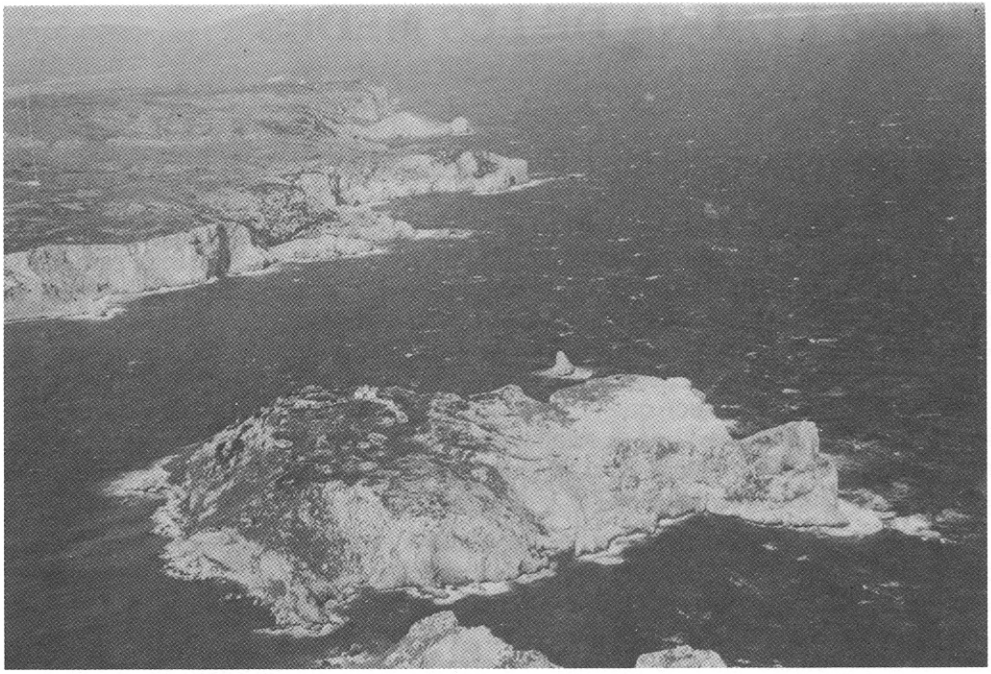
L'absència d'estrat arbori i l'escàs mantell vegetal que cobreix l'illa és la causa de la falta d'humus o de matèria orgànica d'origen vegetal que enriqueix el sòl. Ben el contrari succeeix amb l'adob orgànic constituït per les dejeccions dels milers d'ocells marins, que és un dels principals factors ecològics que condicionen la vegetació nitròfila (adaptada a terres riques en nitrogen) de les illes.

Finalment, cal tenir en compte l'acció de l'home. Malgrat que ara estan deshabitades, al llarg de la seva història les Illes Medes han estat sempre ocupades per frares, pirates o guarnicions militars que han alterat la seva vegetació. D'una banda, cremant les espècies llenyoses, de l'altra, conreant les zones més planeres i introduint-hi espècies exòtiques, com per exemple figueres de moro *(Opuntia ficus-indica)*, vinya *(Vitis vinifera)*, figueres *(Ficus carica)*, garrofers *(Ceratonia siliqua)* i hortalisses, de les quals encara queden restes. També hi són abundants l'ungla de gat *(Carpobrotus edulis)*, les atzavares *(Agave americana)*, les canyes *(Arundo donax)*i hi ha un pi blanc *(Pinus halepensis)* prop del far.

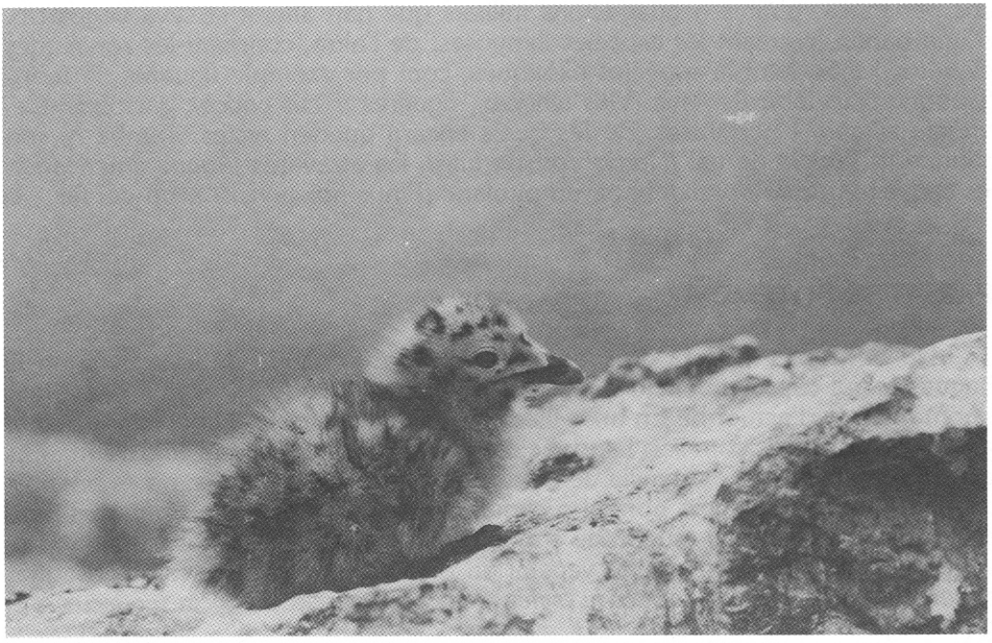
PAISATGE POTENCIAL

No hi ha pas manera de saber com seria la vegetació de les illes si no hi hagués hagut cap intervenció humana i tampoc és fàcil de saber què passaria si l'home deixés d'actuar-hi. En unes illes tan petites, sotmeses a condicions ecològiques poc normals com són l'aportació de sal pel vent i l'acumulació de matèria orgànica a causa de l'existència de grans colònies d'ocells marins, no és possible de parlar d'una vegetació normal o climàcica. De tota manera els botànics pensen que els processos de successió conduirien cap a un estadi final estable representat per *l'ullastrar*, comunitat vegetal en què les plantes més característiques serien l'ullastre *(Olea europaea v. sylvestris)*, el llentiscle *(Pistacia lentiscus)* i el garrofer *(Ceratonia siliqua)*.

Actualment, a les Illes Medes podem distingir les següents unitats de paisatge:

Les Medes i el litoral del massís del Montgrí. Estructuralment les Medes són la continuació de les escates de corriment del Montgrí.

Poll de gavià argentat *(Larus cachinnans)*. Més de vuit mil parelles de gavians nien a les Medes durant els mesos de març, abril i maig.

1 - Roques i penya-segats propers a l'aigua

Tot voltant les illes i en els primers metres per sobre el nivell del mar, trobem un conjunt de plantes adaptades a la salabror. Les més característiques són: la pastanaga marina *(Daucus gingidium)*, el fonoll marí *(Chrithmum maritimum)*, les ensopegueres *(Limonium minutum)* i les salsones *(Inula crithmoides)*.

2 - Planell superior

El planell superior està ocupat actualment per poblacions de coixí de monja *(Astragalus massiliensis)*, que forma uns coixinets densos i espinosos molt característics, de cinerària *(Senecio bicolor ssp. cineraria)* etc. També hi trobem, cobrint grans extensions a la Meda Gran, el bàlsam de jardi o l'ungla de gat *(Carpobrotus edulis)* que ultimament a causa de les fortes gelades i temperatures extremadament baixes a l'hivern ha entrat en regressió a favor del fenàs de marge *(Brachypodium phoenicoides)*.

3 - Vessants N, E i NO

Fortament exposats a la sal i als vents de tramuntana i colonitzats densament pels ocells marins. Hi són característiques la malva gran *(Lavatera arborea)*, la *Brassica fruticulosa*, el cardot *(Carduus tenuiflorus)*.

4 - Vessants O i SO

Són les parts més assolellades, protegides dels vents i amb pendents moderats on poden nidificar gran nombre de gavians. Presenten un paisatge arbustiu dominat pel salat blanc *(Atriplex halimus)* i la malva gran *(Lavantera arborea)*.

A la Meda Gran, seguint el camí que puja al far, trobem la vegetació més diversa de l'illa. A causa de l'existència de microambients, al costat de les espècies ja citades, hi trobem plantes de marge de camí (ruderals) com són els blets *(Chenopodium album* i *Chenopodium muralis)*, els caps blancs *(Alyssum maritimum)*, els geranis *(Geranium rotundifolium)*, els malcoratges *(Mercurialis annua)*, etc.

LA FAUNA DE LES ILLES MEDES

La fauna de les Medes palesa l'efecte de la insularitat. L'estreta franja de mar que separa les illes de terra ferma ha estat una barrera eficaç contra la colonització de la majoria d'espècies desproveïdes d'ales. Per exemple, els rèptils estan representats només per tres espècies, el dragó *(Tarentola mauritanica)*, la sarganta comuna *(Podarcis hispanica)* i la sargantana cuallarga *(Psammodromus algirus)*; i els mamífers, també per tres espècies, el conill *(Oryctolagus cuniculus)*, la musaranya comuna *(Crocidura russula)* i el ratolí domèstic *(Mus musculus)*. La major part d'aquests animals deuen haver estat indroduïts involuntàriament pels homes.

En canvi, els grups alats estan ben representats. És el cas dels insectes, cent quaranta-sis espècies dels quals han estat citades, i dels ocells, representats per

un mínim de seixanta-una espècies. La nidificació dels ocells es veu afavorida per l'absència de depredadors. La vida animal sobre les Illes és dificultada per la pràctica absència d'aigua dolça i la seva pobresa de recursos per a l'alimentació.

Sens dubte l'aspecte més interessant de la fauna de les Medes són els ocells marins que hi nien o hivernen. Entre els que hi hivernen, destaca el corb marí gran *(Phalacrocorax carbo)* que en poblacions de cinquanta i més individus podem observar sobre les talaies rocoses que dominen el mar o pescant a les aigües més somes. Aquesta espècie arriba a les Medes cap al mes de novembre procedent de les seves colònies de cria situades a les llunyanes terres d'Escòcia i Noruega i resta entre nosaltres fins a finals de març quan retorna cap al nord. La seva mida més gran, la forma del bec, que és més fort i gros, i el seu comportament ens ajudaran a no confondre'l amb el corb marí emplomallat *(Phalacrocorax aristotelis)* que també habita les Illes. Aquest últim, de mida més petita, reflexos verdosos sobre el seu plomatge negre i bec més fi i ganxut, habita tot l'any a les Illes on també cria. Un nombre indeterminat de parelles, probablement no superior a deu, nia entre les pedres més inaccessibles i els forats dels penya-segats. Aquests ocells s'alimenten de peixos que capturen capbusant-se durant llargs minuts. Per als escafandristes és una agradable sorpresa trobar-se de sobte amb una "bola negra" que evoluciona agilment davant els seus ulls i desapareix tan ràpidament com ha vingut.

Als penya-segats nien també els ballesters *(Apus melba)* que amb les seves acrobàcies quan cacen mosquits i altres insectes ens brinden un espectacle fascinant. Més difícils de veure són els xoriguers *(Falco tinunculus)* i els falcons *(Falco peregrinus)* que visiten les Illes –és possible que hi crii alguna parella de forma ocasional–. Dalt la Meda Petita es perfila sovint la silueta dels bernats pescaires *(Ardea cinerea)* que després de pescar durant les hores de fosca a la gola del Ter vénen a dormir a les Medes buscant la tranquil·litat.

Des de no fa gaires anys, cap a la primavera, arriba a les Illes un grup de martinets *(Egretta garzetta)*, d'esplugabous *(Bubulcus ibis)* i de martinets de nit *(Nycticorax nycticorax)* que instal·len aquí els seus llocs de cria. Són espècies molt belles però també molt delicades que hem de protegir estrictament. Per això no convé acostar-se als seus nius ni espantar-les amb crits.

Però, sens dubte, l'aspecte més espectacular de les nostre Illes és la gran colònia de gavians argentats *(Larus cachinnans)* que ocupa la pràctica totalitat de la seva superficie. Hom ha estimat en més de 8.000 el nombre de parelles que hi nien durant els mesos de març, abril i maig dels anys més favorables. Aquesta colònia és una de les més grans de tota la Mediterrània.

L'èxit demogràfic dels gavians s'explica en gran part per la seva capacitat d'adaptació a explotar tot tipus de recursos i concretament la seva evolució de la vida marina cap a la rural. Cada matí nombrosos grups de gavians volen des de les Medes, on han passat la nit, cap a les planes de l'Empordà seguint de preferència la ruta del riu Ter. Als camps de conreu competeixen amb les garces i d'altres ocells en la captura de cucs, larves, insectes, ratolins, etc. A més visiten els abocadors on recullen tot tipus d'ossos, restes de carn i de peix.

Durant l'època de cría els gavians es concentren a les Illes i es tornen molt territorials i agressius. Encara que sovint no ho sabem veure, cada parella s'ha guanyat al terme de llargs combats que duren tots els mesos de gener i febrer un petit tros de territori, no gaire més d'un metre quadrat, que defensa aferrisadament dels seus veïns. Els gavians tenen un complicat llenguatge de crits i postures mitjançant al qual amenacen, avisen i estableixen el ritus nupcial.

La posta comença a mitjans de març. Abans, la parella ha preparat amb quatre herbes un niu molt poc treballat i que sovint ens costarà treballs de reconèixer. Posen dos o tres ous que si són robats o moren poden ser reposats.

Els primers pollets surten cap a finals d'abril i triguen a volar unes cinc setmanes. Les dues primeres resten al niu, però després marxen a amagar-se sota les mates i corren formant petits grups. Els adults els vigilen gelosament i entaulen violentes baralles per a la protecció dels petits. És en aquesta època, en què les Medes reben més visitants, quan la situació pot resultar conflictiva, perquè els gavians fan passades d'advertència sobre els forasters i la seva agressivitat reverteix en contínues baralles entre adults i contra els pollets, molts dels quals acaben morint.

El primer vol dels pollets acaba a l'aigua amb un maldestre amaratge i a partir d'aquest dia els petits gavians resten a les roques més properes a l'aigua esperant l'arribada dels seus pares que els porten menjar. Els pares reconeixen cada fill pel seu crit i quan el pollet picoteja un àrea de color més intens del seu bec regurgiten el menjar que ja han mig paït i el poll l'engoleix àvidament. Els adults no deixen els seus polls fins ben entrat l'hivern següent, quan comencen la propera cria.

Fora de l'època reproductiva, els gavians són menys fidels a les illes i molts dormen a les platges i als rius. Els joves de color grisós triguen cinc anys a adquirir el plomatge adult i poden viure més de deu anys.

El gavians realitzen grans migracions. Gràcies a repetides campanyes d'anellament dutes a terme pel Grup Català d'Anellament s'han pogut trobar anelles col·locades a gavians de les Medes a llocs tan allunyats com Holanda, Gran Bretanya i, sobretot, al litoral atlàntic francès. Aquests estudis han permès d'observar que gran part dels gavians nascuts a les Medes es desplacen quan encara són joves cap a les costes de Provença des d'on, probablement seguint la via fluvial del Canal del Midi, arriben a les costes atlàntiques.